

SAKSBEHANDLER
Kjersti Randers

VÅR REF.
11/01658-14

ARK. B - Bygninger
272 (Lindås) Lindås - Ho

DERES REF.
2014/24442-8

INNVALGSTELEFON

DERES DATO

VÅR DATO
30.06.2017

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Majo Eigedom AS
Lindåsvegen 154
5916 ISDALSTØ

**Innvilgelse av søknad om dispensasjon fra kulturminneloven (kml) § 8 første ledd.
Boligutbygging på Ytre Fosse, gnr/bnr 146/47, Lindås kommune, Hordaland.**

Konflikt med gravminne id 127181

Vi viser til brev fra Hordaland fylkeskommune av 25.05.17, vedlagt søknad fra Majo Eigedom om boligbygging på Ytre Fosse 146/47 i Lindås. Videre vises det til brev fra Universitetsmuseet i Bergen av 07.06.17, vedlagt forslag til prosjektplan og kostnader for arkeologisk utgravning.

Tiltaket vil berøre rester av en gravrøys, automatisk fredet i medhold av lov om kulturminner av 1978 nr. 50 (kml) § 4 første ledd. I henhold til kml § 3 første ledd er inngrep i automatisk fredete kulturminner forbudt med mindre det foreligger tillatelse etter kml § 8. Riksantikvaren er rette myndighet til å gi slik tillatelse, jf. forskrift om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven § 1 nr. 1.

Tiltakshaver skal dekke utgifter til særskilt gransking av automatisk fredete kulturminner, som er satt som vilkår for dispensasjon i medhold av kulturminneloven § 8 første ledd. Dette følger av lov 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 10 første ledd første punktum. Det er Riksantikvaren som fatter vedtak om omfanget av en slik gransking, jf. Forskrift om faglig ansvarsfordeling mv etter kulturminneloven § 12 nr. 1.

Vedtak

Med hjemmel i kml § 8 første ledd fatter Riksantikvaren følgende vedtak:

«Tiltakshaver, Majo Eigedom, gis tillatelse til boligbygging på ytre Fosse 146/47 i Lindås kommune, jf. avmerking på vedlagte kart, stemplet Riksantikvaren og datert 30.06.17. Tiltaket vil medføre fjerning av automatisk fredet kulturminne (gravrøysrest).

Tillatelsen forutsetter at kommunen gir dispensasjon fra arealdelen i kommuneplanen.

Tillatelsen gis på vilkår av en arkeologisk utgravning av gravrøysa. Universitetsmuseet i Bergen skal før anleggsstart foreta den faglige utgravningen av nevnte kulturminne.

Tiltakshaver bekoster den arkeologiske utgravningen, jf. kml § 10. Kostnadene er beregnet i forhold til prosjektplanen og utgjør maksimalt kr 567 000,- (2017kroner/satser).

Tillatelsen gjelder bare det omsøkte tiltaket. Tillatelsen bortfaller dersom tiltaket ikke er iverksatt innen 3 år fra mottakelsen av dette brev.»

Omsøkt tiltak

Tiltaket gjelder boligbygging. Den samfunnsmessige viktigheten er liten. Alternativt byggeareal burde finnes, men synes ikke vurdert. En gravrøys påvist under markoverflaten er i konflikt med omsøkt tiltak. For begrunnelse av tillatelsen, se under Riksantikvarens merknader.

Planstatus

Det framgår av oversendte dokumenter at området i gjeldende kommuneplan (2011-2023) ligger i LNF-område med spredt boligbygging, der det på gården Fosse ikke er åpnet for etablering av nye boliger. Eiendommen ligger innen en større hensynssone H570, bevaring av kulturmiljø og området inngår i kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse K416, Den Indre Farleia. Reguleringsplan foreligger ikke.

Majo Eigedom har søkt Lindås kommune om dispensasjon fra arealdelen i kommuneplanen. Kommunen har sendt søknaden på uttale til Fylkesmannen i Hordaland og Statens vegvesen. Det er således pr. i dag ikke avgjort om slik dispensasjon innvilges.

Kulturminner/kulturmiljø

Hordaland fylkeskommune registrerte området i 2009. En røys beliggende under matjorda framkom. Et par andre strukturer som framkom ble avskrevet. Noen kullholdige flekker sør for røysa kan være mindre rester etter aktivitetsspor knyttet til gravlegging.

Påvist kulturminne ligger som sagt innen et viktig kulturhistorisk landskap. Nærhet til kysten og gode topografiske forhold har gjort Fosse til et attraktivt sted gjennom tidene. Jordbruk har vært et viktig næringsgrunnlag. Gården ligger i et åpent kulturlandskap der det også er påvist mange gravhauger og gravrøysar, flatmarksgraver og gjenstandsfunn fra jernalder.

Hordaland fylkeskommune uttaler

Fylkeskommunen har redegjort for tidligere saksgang og forhold i saken. De konkluderer nå med at røysa ble påvist under uheldige omstendigheter, der fylkeskommunen ikke fikk anledning til å vurdere saken tidlig i prosessen. Røysa ligger mellom hus mot nord og sør, veien i øst og en bratt skråning i vest. Den er ikke synlig på markoverflaten. Toppen er trolig fjernet ved dyrking og resten blitt liggende igjen under matjorda. Slik den nå ligger i landskapet har den begrenset opplevelses- og formidlingsverdi. Røysresten vurderes likevel som faglig viktig. En faglig undersøkelse kan bidra til kunnskap om området. Etter en samlet vurdering av røysas tilstand, bevaringsmulighet og sakens historikk, tilrår Hordaland fylkeskommune at det gis dispensasjon for tiltaket etter kulturminnelova, med vilkår om utgraving.

Universitetsmuseet i Bergen uttaler

Museet er enig med fylkeskommunen når det gjelder røysas faglige potensiale. Selv om øvre del er fjernet, kan den inneholde viktig kildeverdi knyttet til gravskikk og -rituale. Her kan være rester etter gravkammer, funn av gjenstander og bein. Museet påpeker også muligheten for at de mer diffuse flekkene som framkom like ved røysa kan være mulige flatmarksgraver. Dispensasjon anbefales, dersom det settes vilkår om en faglig utgravning.

Riksantikvarens merknader og begrunnelse for vedtaket

Riksantikvaren skal verne om kulturminner som ikke-fornybare ressurser og arbeide for at kulturminneverdiene blir best mulig ivaretatt og nyttiggjort i et samfunn i endring. Tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner kan gis dersom private og/eller samfunnsmessige hensyn vurderes å veie tyngre enn de kulturminnefaglige verdiene.

Det viktige, åpne kulturlandskapet med flere synlige gravminner tilsier i utgangspunktet at omsøkt tiltak ikke burde tillates. Vi mottok søknad fra grunneier i 2011, der fylkeskommunen frarådet dispensasjon. En rekke uklarheter og mangler av ulik art gjorde at vi ikke fant å kunne behandle en søknad etter kulturminneloven. Den er forsøkt fremmet flere ganger siden, uten at forhold var ryddet opp og fylkeskommunen har ikke funnet grunnlag for å kunne videresende den for behandling hos oss før nå.

Området er ikke regulert og vi vet ikke når de mange bolighus i området er oppført. Landskapet omkring framstår likevel i stor grad som det særegne og vakre kulturlandskapet det er. Omsøkt byggeareal har hus og vei tett ved både mot nord, sør og øst. Det ligger helt vest i landskapet med en bratt skråning ned mot sjøen i vest. Den påviste røysa var ikke tidligere kjent og ble påvist under et torv- og matjordslag. Den er således ikke synlig på markoverflaten. Øvre del må være fjernet ved dyrking i området. Det ligger tilbake en tydelig steinsamling med en diameter på ca 8 meter. Hvorvidt den fremdeles inneholder intakte strukturer som gravgjemme o.a. er uvisst. Man skal ikke utelukke at røysa kan være spor etter rydning, men konstruksjon, beliggenhet i landskapet og nærhet til andre gravhauger og gravrøyser tilsier at det dreier seg om et gravminne.

I motsetning til fylkeskommunen finner vi ikke at sakens historikk burde tale i retning av en dispensasjon og vektlegger ikke de forhold i vår vurdering. Slik røysresten nå imidlertid ligger, usynlig på markoverflaten og med hus og veier tett ved, vil den ligge utsatt til for skader og ødeleggelse. Den innehar ikke lenger et godt og sikkert vern på sikt. Vi mener videre at omsøkt husbygging ikke vil endre landskapsinntrykket, slik det framstår i dag.

Riksantikvaren finner med dette at det kan innvilges dispensasjon etter kulturminneloven for omsøkt tiltak i samsvar med vårt vedtak med vilkår.

Universitetsmuseet i Bergen har utarbeidet forslag til prosjektbeskrivelse og omfang/kostnader for arkeologiske utgravninger av kulturminnene. Arbeidsomfang og kostnader tar høyde for at her er et gravminne med gravgjemme som kan inneholde funn av gjenstander og bein. Vi understreker at det er å oppfatte som et absolutt maksimumsbudsjett. Er det en enkel struktur uten gjenstandsfunn m.m, vil omfanget bli betraktelig redusert.

Utgifter til gravemaskin, spisebrakke, toalett m.m. er inkludert i budsjettet. Vi gjør oppmerksom på at retningslinjene tillater tiltakshaver selv å skaffe/stille til disposisjon slike tjenester/utstyr, dersom ønskelig. I så fall vil dette komme til fratrukk i kostnadene. Avtale om dette gjøres direkte med utgravende instans. De anskaffelser tiltakshaver selv står for, må holde den kvalitet og de spesifikasjoner museet krever. For retningslinjer se:

<http://www.ra.no/Veiledning/For-forvaltningen/Arkeologi/Budsjett-og-regnskap>

Framdrift og gjennomføring

Tiltakshaver avtaler tid for arkeologisk utgravning med Universitetsmuseet i Bergen i god tid før tiltaket er planlagt igangsatt (kontaktperson er Asle Bruen Olsen, tlf 9172 0008 eller Trond Eilev Linge, tlf 9152 4230.

Eventuelle praktiske forhold av betydning for den arkeologiske utgravningen avtales mellom tiltakshaver og utgravende instans.

Arkeologiske utgravninger kan av praktiske årsaker normalt ikke utføres i vinterhalvåret. Vi ber tiltakshaver ta hensyn til dette i sin planlegging.

Tiltaket skal gjennomføres som vist på vedlagte kart. Mindre endringer/avvik kan klareres med Hordaland fylkeskommune. Større endringer i forhold til det omsøkte tiltaket krever ny søknad til Riksantikvaren.

Vi gjør oppmerksom på at dersom det under anleggsarbeidet fremkommer andre automatisk fredete kulturminner enn de tillatelsen gjelder for, skal arbeidet straks stanses i den utstrekning det kan berøre kulturminnet og Hordaland fylkeskommune varsles, jf. kml § 8 annet ledd. Riksantikvaren avgjør snarest mulig og senest innen tre uker om arbeidet kan fortsette og fastsetter evt. vilkår for dette.

Utgravende instans sender melding til Riksantikvaren så snart utgravningene er ferdigstilt. Riksantikvaren sender deretter endelig ferdigmelding til tiltakshaver. Når denne er mottatt kan tiltaket gjennomføres.

Klagemulighet

Vedtaket kan påklages innen 6 uker fra dette brev er mottatt, jf. kml § 8 første ledd, tredje punktum. Eventuell klage stiles til Klima- og miljødepartementet, men sendes Riksantikvaren.

Vennlig hilsen

Isa Trøim (e.f.)
seksjonssjef

Kjersti Randers
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent

Vedlegg: 1
Kartutsnitt fra Askeladden og kartskisse av området med bl.a. omsøkt id 127181 avmerket

Kopi til:
Hordaland fylkeskommune, Kultur- og idrettsavdelinga, Postboks 7900, 5020 BERGEN
Universitetsmuseet i Bergen, Fornminneseksjonen, Postboks 7800, 5020 BERGEN
Lindås kommune, Kvernhusmyrane 20, 5914 ISDALSTØ